

Milivoj Solar
POVIJEST SVJETSKE KNJIŽEVNOSTI

Copyright © 2003, Golden marketing, Zagreb
Sva prava pridržana

Nakladnik
Golden marketing
Kneza Mislava 1, Zagreb

Za nakladnika
Ana Maletić

Recenzenti
prof. dr. sc. Pavao Pavličić
prof. dr. sc. Andrea Zlatar

ISBN 953-212-034-3

Milivoj Solar

Povijest svjetske književnosti

KRATKI PREGLED

Epohe. Pravci. Autori. Djela

Golden marketing
Zagreb, 2003.

SADRŽAJ

Predgovor	7
Uvod: Pretpostavke povijesti svjetske književnosti	9
1. USMENA KULTURA. MITOLOGIJA	17
2. DREVNI ISTOK. TEMELJI VELIKIH RELIGIJA	39
3. ANTIKA	55
A) Grčka književnost	58
B) Rimski književnost	80
4. SREDNJI VIJEK	94
5. RENESANSA	116
6. BAROK	144
7. KLASICIZAM I PROSVJETITELJSTVO	163
8. ROMANTIZAM	184
9. REALIZAM	222
10. MODERNIZAM	266
A) Esteticizam	270
B) Avangarda	284
C) Kasni modernizam	304
D) Postmodernizam	322
UMJESTO ZAKLJUČKA	335
LITERATURA	340
KAZALO IMENA I ANONIMNIH DJELA	345
BILJEŠKA O AUTORU	353

PREDGOVOR

Napisao sam ovu knjigu potaknut kako prijedlogom nakladnika tako i, još više, žalbama studenata koje sam godinama slušao na ispitima u bilo kojem smislu posvećenim svjetskoj književnosti: "Kako da učim, profesore, gomile imena i naslova, od kojih većinu ne znam ni izgovoriti, i to iz knjiga najčešće nalik telefonskim imenicima, ili pak iz opsežnih rasprava o neznatnom dijelu svekolike građe koju bih morao svladati?" Uzalud sam ih uvjeravao da, kad već studiraju književnost, onda je valjda i vole, a ako je vole neka čitaju književna djela raznih vremena i naroda, pa će im se neki red i poredak sâm nametnuti, a onda ga mogu upotpuniti priručnicima. Njihovi su odgovori uvijek podsjećali na izvorni smisao Hipokratova aforizma *Ars longa, vita brevis*: vrijeme im se uvijek činilo odveć kratko da bi dospjeli nekako naučiti čega to sve ima i što je to važno u mnoštvu djela autora, epoha, razdoblja i književnih pravaca.

Ne vjerujem, dakako, da im ova knjiga može biti od bitne pomoći; ni Hipokrat svakako nije držao da njegove izreke mogu nadomjestiti mukotrпно učenje umijeća liječenja. Želio sam jedino pokazati da se sve može i okrenuti; da se može pokušati poći od projekcije i takve cjeline kakva nam zbog mnogih razloga nikada neće moći biti doista i u pravom smislu riječi pregledna. Nisam se pri tome zavaravao: pregled povijesti svjetske književnosti teško da može biti nešto drugo doli svojevrsna priča o pustolovinama ljudskog duha koje vjerojatno ujedinjuje jedino činjenica što se mogu, barem danas i barem s jednog određenog stajališta, shvatiti kao pokušaj da se ostvare, ako već ne posve iste, a ono vrlo slične svrhe. Ta se priča, dakako, temelji na činjenicama. Podatke nisam mogao izmisliti, a zbog namjene knjige pokušao sam se ograničiti na ono što uglavnom nije prijeporno; sporno je samo s kolikim sam pravom toliko toga izostavio. U općoj zamisli, karakterizacijama i raščlambama na epohe nastojao sam se osloniti na tradiciju, osobito naše zna-

nosti o književnosti, ali velikim dijelom to su naprosto morale biti osobne zamisli. To će reći kako bih volio da mi čitatelji “ne povjeruju na riječ”, nego da ih knjiga potakne na usporedbe, provjere i nadopune, možda i u posve drugačijim okvirima. Učenicima i studentima ona bi tako mogla pomoći kao početna orijentacija, a ljubitelje književnosti bi možda mogla barem malo pokolebati u čestom uvjerenju kako je povijest književnosti odveć zamorna. Ipak, moram reći i to da je, unatoč priručničkom i popularnom karakteru, ova knjiga nastala i zbog uvjerenja da je naše doba do te mjere prijelomno da ga naprosto moramo pokušati odmjeriti prema cjelini svjetske povijesti. To je filozof Karl Jaspers bio izrekao već prije pola stoljeća, a osobno držim kako se danas može razabrati da se i književnost grana i raslojava do te mjere da se moramo zapitati postoji li uopće neka zajednička osnovica i hoće li, na kraju, televizija i Internet sve potpuno izmijeniti. Zato onaj tko pokušava govoriti o “stablu” na kojem su se razgranale tako brojne i raznolike “grane i grančice” mora imati na umu staru izreku “ne može se ne griješiti”, no rekao bih da ipak nije samo izraz nostalgije ako se prisjetimo i Hegelove teze: “Istina je cjelina.”

U Zagrebu, u prosincu 2001.

Autor

Uvod

PRETPOSTAVKE POVIJESTI SVJETSKE KNJIŽEVNOSTI

Nazivi “povijest književnosti” i “svjetska književnost” često se rabe ne samo u znanosti o književnosti nego i u svagdašnjem govoru, pa se čini da ne bi smjelo biti odveć sporno povezati ih u “povijest svjetske književnosti”. Svakome je poznato da se istražuju i opisuju povijesti književnosti pojedinih država i naroda, pokrajina ili pak vrlo velikih kulturnih zajednica, pa zašto da se tako ne obuhvati i cjelina poznatih nam književnosti cijeloga svijeta? I zaista, takvih pokušaja ima, i oni se provode na dva temeljna načina: prvi je da se redom, jedna za drugom, opisuju sve književnosti, a drugi je da se izaberu i kronološki poredaju najveći pisci i djela svih vremena i naroda. Ipak, razmotre li se pomnije oba načina, nije teško zapaziti da se i u jednom i u drugom kriju tako brojne teškoće i protuslovlja da je smislenu i sustavnu povijest svjetske književnosti naprosto nemoguće znanstveno utemeljiti.

Povijest je književnosti, vrijedi se najprije prisjetiti, kasna tvorevina više od dvije i pol tisuće godina stare tradicije razmišljanja o književnosti. Prije devetnaestog stoljeća samo je rijetkim i osamljenim misliocima palo na pamet da bi neku veću važnost u spoznaji književnosti mogla imati činjenica da se književna djela mogu razvrstati u vremenu. Književnost je shvaćena kao obrt, umijeće odnosno vještina – *tékhne*, kako se redovno prema grčkom označavala – pa je mnogo pozornosti i duhovnog napora uloženo da se prouče načini kako valja oblikovati jezične tvorevine da one postanu književnim djelima. Temelj je za to nađen u “uzorima”: pretpostavljalo se da su vrhunska književna djela već napisana, pa tko želi dalje “lijepo i dobro” pisati, u načelu mora oponašati takve uzore. Valja pri tome odmah napomenuti da neki pojam koji donekle odgovara današnjoj svjetskoj književnosti tada nije upitan: uzori su traženi u *Bibliji* te u grčkim i rimskim klasicima, nešto kasnije

često i u nekih talijanskih i francuskih pisaca, pa tko je želio spoznati što je književnost, morao se baviti – “danju i noću”, kako je glasila uzrečica – studijem klasika. Vremenski redosljed kojim su nastajala uzorna književna djela nije se držalo važnim ni vrijednim osobitog istraživanja. Da povijest ima pri spoznaji književnosti neku bitnu ulogu, na to, uz vrlo rijetke izuzetke, nitko nije niti pomišljao. Spomenimo čak i to da ni vrijeme samo nije shvaćano onako kako se nama danas čini očiglednim. Ono se “kretalo u krugu” ili je značilo neki “raspon” između poznatog početka i poznatog kraja.

Kada se pak sve to u devetnaestom stoljeću postupno izmijenilo, povijest je dobila ono značenje koje je i danas zadržala, ali književnost je pri tome uvelike izgubila univerzalnu vrijednost općepriznate “tehničke” i postala je uvijek samo, da tako kažemo: “pojedina književnost”; književnost se bitno vezala uz jedan jezik, pa tako najčešće i uz jedan narod. Povijest književnosti bila je tako u temeljnoj zamisli povijest književnosti ograničena na prostor nekog naroda i/ili jezika, što se lako može objasniti analogijom s jezikom: prirodi jezika pripadaju razlike koje ga bitno određuju; postoje samo mnogi i raznoliki jezici i svaki ima svoju povijest. To, uostalom, razabiremo i u svagdašnjem govoru: “svjetski jezik” ili je umjetni jezik poput, primjerice, esperanta, ili je jezik koji ima mnogo govornika i veliko značenje u međunarodnom sporazumijevanju, no nipošto nije pojam koji bi okupljao sve poznate jezike. Ako se tako razmišlja i o književnosti, svjetska književnost mogla bi biti tek nabranje pojedinih književnosti, ali povijest bi pri tome pripadala jedino svakoj ponaosob; jedinstvena povijest svjetske književnosti bila bi naprosto fikcija.

Tijekom, osobito, druge polovice devetnaestoga stoljeća znanost o književnosti doista je tako i postupala. Pisale su se iscrpne i opsežne povijesti književnosti pojedinih jezika i naroda, jer se smatralo da se jedino tako i može spoznati što književnost zapravo jest: ona je – držalo se – upravo i jedino ono što njezina povijest otkriva, a to je uvijek povijest nečega što nije bilo određeno autonomijom književnih vrijednosti, nego nekom općom idejom o pokretaču ili pak konačnom cilju povijesti. No, paradoks je takvog istraživanja ubrzo izašao na vidjelo: što su znanstvenici pomnije proučili književne spomenike nekog naroda, to im je postalo jasnije da se nijedna književnost nije razvijala bez brojnih veza i odnosa s drugima. Pisci su svagdje uporno prevodili, preuzimali teme, motive i književne oblike iz drugih književnosti, rabili opće simbole i oslanjali se uglavnom u europskim književnostima na svima zajedničku tradiciju kršćanstva i klasične antike. Metoda se uspoređivanja

tako sama nametnula, a kao njezin rezultat nastala je i posebna disciplina, komparativna povijest književnosti. Uvjerenje da se nijedna posebna književnost ne može razumjeti bez šireg, svima zajedničkog konteksta, naraslo je tako sredinom dvadesetog stoljeća do potpunog okreta: glasoviti njemački povjesničar književnosti Ernst Robert Curtius proglasio je svaku posebnu povijest književnosti fikcijom.

Na tragu zahtjeva za proučavanjem komparativne povijesti književnosti, koju su osobito razvili Ferdinand Baldensperger i Paul van Tieghem u Francuskoj, nastala je i zamisao da bi se upornim i temeljitim istraživanjem povijesnih veza i odnosa mogla izgraditi i takozvana opća povijest književnosti. Iscrpna su istraživanja, naime, pokazala da europske književnosti ne samo učestalo razmjenjuju iskustva i – kako se to obično kaže – “utječu” jedna na drugu nego da ih i sve povezuje zajedničko iskustvo biblijske i grčke mitologije. Teme, likove, opći svjetonazor, pa i određene dileme koje se kreću uvijek u istom obzoru, nije bilo teško razabrati, pa je to dovelo do teze o zajedničkom podrijetlu, a na njoj je zasnovan i pojam onoga što je nazvano “europskim kulturnim krugom”. Povijest književnosti, proširena komparativnim istraživanjem, tako bi se načelno mogla proširiti do povijesti književnosti europskog kulturnog kruga. U skladu s tom zamisli doista se i danas provode opsežna istraživanja, a njihovi se rezultati objavljuju u mnogim knjigama i zbornicima.

No, načelne teškoće i paradoksi time nisu uklonjeni; pojavili su se i opet zbog dva temeljna razloga. Prvi je teorijske, štoviše donekle filozofske prirode, a drugi je, premda također zasnovan na temeljnim teorijskim pitanjima, najlakše razabrati u praktičnoj izvedbi, odnosno u načinu kako bi se uopće moglo napisati neku povijest književnosti europskog kulturnog kruga. Glavno bi se pitanje pri tome moglo postaviti ovako: ako se radi o zajedničkom podrijetlu i na njemu zasnovanim kulturnim krugovima, kako objasniti zapravo obrnut razvitak od očekivanoga: prirodni razvitak jezika ide u pravcu raznovrsnosti – tzv. indoeuropski jezici, na primjer, bili su nekad u najmanju ruku vrlo slični, ako već i nisu činili jedan zajednički jezik – a sve književnosti upravo su danas mnogo sličnije nego što to bijahu u prošlosti. Prisjetimo se da je teoretičar medija Marshall McLuhan već prije tridesetak godina govorio o svijetu kao “globalnom selu”, upozoravajući jedino na radio i televiziju; nema nikakve sumnje da je taj proces posljednjih godina još daleko više napredovao. A to je, dakako, moralo djelovati i na književnost: međusobni odnosi i utjecaji europskih književnosti s onima Indijskog potkontinenta i Dalekoga istoka, pa čak i s nekima koje donedavna

bijahu držane sasvim “rubnim” i svjetski nevažnim područjima, danas su neusporedivo veći i važniji nego u prošlosti. Kulturni krugovi isprepleću se i prožimaju, a to bi se teško moglo objasniti ako se radi jedino o zajedničkom podrijetlu koje bi uvjetovalo zajednički razvoj i omogućilo da se on opiše u jedinstvenoj zajedničkoj povijesti.

To neprijeporno potvrđuje da se, kada govorimo o svjetskoj književnosti, mora prije svega voditi računa o međunarodnoj komunikaciji. A to je pak već davna zamisao koju je imao na umu prije gotovo dva stoljeća velikan njemačke književnosti Johann Wolfgang Goethe; on je, naime, već tada upozorio da rastu i nezadrživo jačaju veze između pojedinih nacionalnih književnosti, pa se može očekivati kako će nastati nova, svjetska književnost, koju će karakterizirati jedinstvo u raznolikosti: sve će kulture i narodi govoriti o vlastitim iskustvima, no zbog međusobnog upoznavanja i prevodenja postupno će se izgrađivati jedinstveno svjetsko iskustvo književnosti kao umjetnosti.

Ako se tako naglasak stavi na komunikaciju, težište u razmatranju književnosti premješta se s jezika na umjetnost. I to zaista, čini se najprije, otvara nove mogućnosti i za shvaćanje povijesti svjetske književnosti. Ako je, naime, književnost “nadograđena” na jezik u tom smislu da je upravo ta “nadgradnja” povezuje s ostalim umjetnostima, onda zašto da se povijest književnosti ne zamisli poput povijesti glazbe, arhitekture ili slikarstva, na primjer, koje barem bez tako velikih teškoća mogu obuhvatiti i cijeli svijet? A tome u prilog govori i uloga, važnost i značenje prijevoda: književnost se, barem jednim velikim dijelom, može prevoditi, i upravo su prijevodi osigurali onu zajedničku sudbinu o koju se oslanjaju teze o kulturnim krugovima. Europski narodi nisu samo preveli *Bibliju* te grčke i rimske klasike, nego su upravo ti prijevodi omogućili da ne samo književnost nego i cjelokupna kultura “krene” u određenom smjeru.

Povežu li se tako dvije zamisli, jedna o sve većoj uzajamnoj komunikaciji koja danas prelazi i granice kulturnih krugova, a druga o svjetskoj književnosti kao jedinstvu u raznolikosti pojedinih umjetničkih književnih djela, dobivamo dvije moguće okosnice za povijest svjetske književnosti, koje ujedno otprilike odgovaraju i dvama spomenutim načinima na koje se piše povijest i svjetske književnosti: na jednoj bi se morala izgraditi neka vrsta opće povijesti književnosti, a druga bi morala uzeti u obzir pretežito estetske kriterije, pa prema njima izabrati najbolja djela svih vremena i naroda.

Obje okosnice, međutim, odmah gube na uvjerenosti kada se susreću s problemima izvedbe, a oni s jedne strane proizlaze iz uobičajen-

nog shvaćanja razvitka i napretka, a s druge strane iz gotovo nerješivih teškoća u kriterijima izbora.

Povijest je, naime, danas uglavnom mišljena kao slijed u vremenu koji prati i nastanak novoga, pa prema tome odgovara u najširem smislu riječi i pojmu razvitka. Ne mora, dakako, biti riječ o doslovnom napretku, no dugo se činilo nemogućim pravac povijesnog kretanja shvatiti drugačije nego kao napredak, nazadak ili stagnaciju. A kada je riječ o razvitku književnosti, nije teško zapaziti da takvi pojmovi baš i nisu prikladni, a još manje primjereni. Tko će danas ustvrditi da je Vergilije veći – ili manji – pisac od Homera, Dante od Vergilija, Goethe od Dantea, a tako bismo mogli nastaviti unedogled. S druge pak strane gledano, povijesne promjene, pa i nešto u svakom slučaju nalik razvitku, ipak postoje: tko može reći da srednjovjekovna književnost nije drugačija od suvremene, a koja to povijest književnosti ne opisuje nešto poput razdoblja procvata i razdoblja opadanja? No, na svjetskoj razini procesi razvitka pojedinih književnosti naprosto se ne mogu uskladiti: u ranom srednjem vijeku, primjerice, poezija je cvjetala u Kini, ali tamo nije kasnije bilo renesanse ili baroka. Prema tome, ako bi se i mogli opisati neki razvojni nizovi, oni su za cjelinu svjetske književnosti u tolikoj mjeri neusklađeni da su gotovo besmisleni. Pa ipak, kako onda uopće govoriti o povijesti književnosti, ako potpuno zanemarimo one i onakve razlike između prošlosti i sadašnjosti kakve nam se čine bitnima za bilo kakav opis bilo kako zamišljene povijesti književnosti?

Čini se, dakle, nužnim da se opredijelimo za izbor prema estetskoj vrijednosti. Povijest književnosti koja ne priznaje autonomiju književnosti naprosto ne može biti povijest *književnosti*. Ipak, oslonimo li se samo na estetski kriterij, čak uz pretpostavku da se može postići neki kakav-takav stupanj suglasnosti o najboljim djelima, na svjetskoj razini otvara se nov, težak problem koji proizlazi iz prirode književnosti. Znanstvenici se, naime, uglavnom slažu da književnost ima određene značajke zbog kojih je držimo umjetnošću, no ona je ipak jezična djelatnost koja je istovremeno i uža i šira od i tako neodređenog pojma umjetnosti. Uža je ako danas književnošću držimo i djela koja nemaju namjeru ostvariti visoke umjetničke vrijednosti, a šira je opet ako značenje i važnost mnogih djela koja držimo književnošću daleko nadilaze okvire koje pripisujemo djelatnosti umjetnosti. Na svjetskoj razini, nadalje, pitanje je s kojim pravom govorimo o estetskoj dimenziji djela koja bijahu sveti, pa tako u svakom pogledu obvezni tekstovi? I, na kraju, što je s kulturama koje nešto poput estetske vrijednosti nikada nisu mogle ni zamisliti?

Povijest svjetske književnosti, proizlazi otud, naprosto nema nikakvog čvrstog oslonca ni u istraživanju ni u teorijskom nacrtu. To je doista načelno teško osporiti. Pa ipak, u tom pogledu postoji jedna začudna činjenica: svuda u svijetu danas ne postoje samo znanstvenici nego i cijele institucije koje se bave svjetskom književnošću; ona se na ovaj ili onaj način predaje ne samo na sveučilištima nego u nekoj mjeri čak i u srednjim školama. I što možda još više začuđuje; razlike u tome što ulazi u “predmet” povijesti svjetske književnosti znatno su manje nego što bi se na temelju opisanih teškoća i nedoumica moglo očekivati. Premda su one znatne jer su obilježene pripadnošću nekom narodu, državi i kulturnom krugu, čini se da ipak nema gotovo nikakvih sporova o tome kako valja uključiti, na primjer, *Ep o Gilgamešu*, Homera, *Bibliju*, Konfucija, *Mahâbhâratu*, Vergilija, Cervantesa ili Shakespearea, pa i još kakvih pedesetak djela i autora. Štoviše, čak i kad govorimo o suvremenosti, gdje bi se mogla očekivati velika nesuglasja, mnogo se češće javljaju ista imena – Proust, Kafka, Bulgakov, Faulkner, Borges, Calvino, Márquez, na primjer – nego što bi se moglo pretpostaviti. Čini se tako da unatoč tome što se povijest svjetske književnosti ne može neprijeporno ni u nacrtu utemeljiti, a kamoli dobro teorijski obrazložiti, ipak kao da svi znaju što je zapravo povijest svjetske književnosti.

Na takvom se znanju dakako ne može izgraditi ni pregled koji nema namjeru razriješiti načelna znanstvena i filozofska pitanja, ako nismo unaprijed svjesni što sve naprosto moramo pretpostaviti. Te pretpostavke, međutim, i nije tako teško jednostavno objasniti.

Prva je pretpostavka da je povijest svjetske književnosti moguća jedino kao projekcija, i to kao projekcija samo s jednog mogućeg motrišta. Obzor u kojem obuhvaćamo književnosti cijelog svijeta naprosto je uvijek određen motrištem koje pripada kako jednom autoru tako i, što je presudnije, njegovoj vlastitoj književnosti i njegovom jeziku i kulturi te znanju koje je unutar te kulture jedino i mogao steći. Obzor, nadalje, dakako pripada i povijesnom trenutku u kojem se on našao; nema neprijepornih i općeprihvaćenih kriterija izbora, nema karakterizacija pisaca, djela i razdoblja koja ne bi bila sporna i koja ne bi bila uvjetovana osobnim iskustvom, ukusom i znanjem s kojima autor raspolaže.

Druga se pretpostavka odnosi na shvaćanje povijesti i autonomiju književnosti. Dakako da se povijest književnosti ne može napisati ako se ne pretpostavi da se književnost načelno može razlikovati od filozofije, od znanosti, od religije i od svake druge jezične djelatnosti. To nas doduše ograničava na samo jedan aspekt pristupa, no on se može održati ako okvirno jedino pretpostavimo da književnost prenosi neka

iskustva i znanja koja se inače, drugačijim načinima jezičnog izražavanja, ne bi mogla prenijeti, pa ne bi ni postojala.

Jasno je, međutim, i to da književnost nije neovisna o povijesti kulture u najširem smislu i da je tako samo jedan izraz kulture kao cjelovitog načina života. A to će reći da u onome što bismo mogli nazvati “razvitkom” književnosti djeluje više činitelja, po svoj prilici potpuno različitih u načinima kako zapravo djeluju. Kao što, na primjer, u biološkoj evoluciji djeluju s jedne strane genetske mutacije, a sasvim na drugi način i potpuno neovisno o njima prirodni odabir, tako i u razvitku književnosti – koji je opet mnogo složeniji od biološke evolucije, jer se radi o svjesnoj ljudskoj djelatnosti – mora postojati složen splet povijesnih okolnosti, cjelokupne kulturne tradicije, isključivo književne tradicije koja se razvija u nekoj mjeri autonomno, te utjecaja religije, znanosti, filozofije i politike. U najširoj perspektivi povijesti svjetske književnosti to se ipak naprosto mora u velikoj mjeri zanemariti: golem prostor i vremenski obuhvat onemogućuju da se odgovarajuća pozornost posveti cjelini okruženja u kojem se svjetski vrijedna književna ostvarenja nužno pojavljuju.

I, konačno, treća se pretpostavka odnosi na književne epohe. Da je neka potreba razvrstavanja povijesnog slijeda, koji obuhvaća kakvih pet tisuća godina naprosto neupitna, vjerojatno i nije potrebno posebno obrazlagati. Također se čini uvjerljivim da je u nekim duljim razdobljima barem dominirajuće zajedništvo mnogih književnosti, koje onda upozorava da bi se moglo govoriti o velikim svjetskim književnim epohama, koje barem u nekoj mjeri ujedinjuju zajednički sustav književnih vrsta i barem kao krajnje uvjetna okvirna zajednička poetika. Pri tome je nerješiv problem što ne postoji iole jasna vremenska određenost prema kojoj bi barem veći broj svjetskih književnosti prolazio u vremenu iste ili barem vrlo slične razvojne stupnjeve. Evolucijska shema, prema kojoj bi svekolika književnost prolazila manje ili više iste stupnjeve do konačne svrhe – bez obzira na to što je nenadmašno izvedena u Hegelovom filozofskom sustavu – danas pripada prošlosti. I u tom pogledu čini se da se književnost razvija više kao svijet životinja i biljaka nego kao djelatnost određena unaprijed zadanim konačnim svrhama. Dakako, analogija se ni u kojem slučaju ne smije doslovno shvatiti; ona jedino upozorava kako i u književnosti postoji prirodna težnja prema raznovrsnosti, kako se i u njoj neki stari oblici zadržavaju, neki izumiru, a neki se posve novi pojavljuju i održavaju dulje ili kraće vrijeme, usporedo s arhaičnim oblicima, pri čemu, dakako, bitnu razliku čine velika ostvarenja, koja se u recepciji zadržavaju i zbog toga što se njihovo osobito značenje može uvijek iznova i drugačije tumačiti.

Velike književne epohe pri tome se očito mogu samo arbitrarno odrediti, no bez njih bi povijest svjetske književnosti postala naprosto popis velikih pisaca i njihovih djela, bez ikakva konteksta koji bi barem uglavnom upozorio da su ona nastala u okvirima drugačijim nego što je onaj u kojem danas razmišljamo o svrsi, značenju i konačnom dosegu književnih vrijednosti. Nema nikakve sumnje da pomno istraživanje tijeka književnosti unutar suženog obzora mora primijetiti da nije moguće pouzdano utvrditi kada, u kojem rasponu i u kojem opsegu, doista na nekom prostoru prevladava neka zajednička okvirna poetika, pa se rasprave o književnim epohama, kako načelno o njihovom postojanju i opravdanosti, tako i o svakoj pojedinačno, uvijek nanovo vode bez konačnog zaključka. No, podjednako tako nema sumnje da cjelokupnu povijest svjetske književnosti nekako moramo “razdijeliti”, kako bismo je uopće mogli nekako “prikazati”. Čini se da ni pri tome nije naodmet usporedba s paleontološkim epohama: nazivima kao kambrij, kreda ili jura sigurno nisu obuhvaćeni nikakvi stupnjevi biološke raznovrsnosti u svim vidovima i u cjelokupnom opsegu, pa ipak su oni nužni ako se želi opisati “povijest životinja”, a kada se pritom kaže da su u jednoj epohi dominirali dinosauri, a u drugoj samo jednostanični organizmi, takvo pojednostavnjivanje nikoga ne zbunjuje.

Ako smo svjesni tih pretpostavki, povijest svjetske književnosti očito mora biti naprosto neka vrsta ogleda o svjetskoj književnosti, takvog ogleda kakav poštuje težnju našeg doba da nekom poviješću objasni sve što postoji. Pa, ako danas svatko misli da može napisati – ili barem ispriopovijedati – povijest vlastitog života, ako znanstvenici uporno pišu povijesti gradova, država i naroda, pa i povijesti životinja, Zemlje i Sunčevog sustava, sve do povijesti i samog vremena koje je – kažu fizičari – krenulo u velikom prasku prije nekih petnaest milijardi godina, onda ni povijest svjetske književnosti ne može biti suvišna. I, ako fizičari kažu da se o povijesti svemira može pisati jedino kao o teorijskoj projekciji na temelju dosad poznatih podataka, zašto da se i znanost o književnosti u svojim okvirima ne okuša u takvoj projekciji, na temelju znanja koje ona pokušava ne samo skupiti nego i povezati u neku preglednu cjelinu?

Milivoj Solar
POVIJEST SVJETSKE KNJIŽEVNOSTI

Golden marketing
Zagreb, Kneza Mislava 1

tel.: 01/4618-206, 4618-207, 4557-916
faks: 01/4557-916
e-mail: golden-marketing@zg.hinet.hr
www.golden-marketing.hr

Urednik
Ilija Ranić

Lektor
Zlatan Mrakužić

Korektorice
Nataša Polgar
Sanda Uzun-Ikić

Likovno rješenje korica
Studio Golden

Računalna slog i prijelom
Mirko Banjeglav

Tisak i uvez
Grafički zavod Hrvatske, Zagreb

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

UDK 82(091)

SOLAR, Milivoj

Povijest svjetske književnosti : kratki
pregled : epohe, pravci, autori, djela / Milivoj
Solar. – Zagreb : Golden marketing, 2003.

Bibliografija.

ISBN 953-212- 034-3

I. Svjetska književnost – Povijesni pregled

421204044